

Kunskapsstyrning för socialtjänsten
Hillevi Andersson
Hillevi.andersson@socialstyrelsen.se

Socialdepartementet

Redovisning av regeringsuppdrag - Ta fram och sprida information om hur socialförsäkringsförmåner påverkas vid vistelse i skyddat boende

Sammanfattning

Socialstyrelsen och Försäkringskassan har i regleringsbrev för 2024 S2023/03257 fått i uppdrag att ta fram och sprida målgruppsanpassad information till kommuner och enskilda om hur socialförsäkringsförmåner påverkas vid vistelse i skyddat boende.

Socialstyrelsen har i samarbete med Försäkringskassan tagit fram en informationstext till yrkesverksamma inom socialtjänsten om olika socialförsäkringsförmåner och hur påverkan till rätten till dessa ser ut vid vistelse i skyddat boende. Socialstyrelsen har publicerat information till yrkesverksamma inom socialtjänst på Kunskapsguiden.se. Information till enskilda tillhandahålls av Försäkringskassans webbsida.

Ett viktigt budskap i den information som Socialstyrelsen tagit fram till yrkesverksamma inom socialtjänsten är att den enskilde som uppbär eller har ansökt om socialförsäkringsförmåner alltid ska anmäla förändringar till Försäkringskassan, såsom förändringar i boendesituationen samt förändringar avseende vården om eventuella barn.

Bakgrund

Socialstyrelsen och Försäkringskassan har fått i uppdrag att ta fram och sprida målgruppsanpassad information till kommuner och enskilda om hur socialförsäkringsförmåner påverkas vid vistelse i skyddat boende.

Den 1 april 2024 trädde nya bestämmelser ikraft i bland annat socialtjänstlagen (2001:453), SoL, socialtjänstförordningen (2001:937), SoF, och lagen (2024:79) om placering av barn i skyddat boende. De nya bestämmelserna syftar till att förbättra skyddet för och stödet till personer som behöver skyddat boende till skydd och stöd mot hot, våld eller andra övergrepp. De nya bestämmelserna innebär att skyddat boende ska regleras i socialtjänstlagen som en boendeinsats till den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp. Barn som följer med en vårdnadshavare till ett skyddat boende ska bedömas och beviljas insatsen individuellt, och socialnämnden ska ansvara för att tillgodose barnets behov av stöd- och hjälpinsatser.

Placering i skyddat boende leder inte till ändrad bosättning eftersom ett sådant krav står i direkt motsatsförhållande till själva syftet med insatsen skyddat boende. Det framgår av 9 § första stycket folkbokföringslagen att en vistelse i skyddat boende inte ska leda till ändrad bosättning. Regeringen har bedömt att det inte finns behov av att införa några särskilda bestämmelser om socialförsäkringsförmåner med anledning av att skyddat boende blir en boendeinsats enligt socialtjänstlagen. Regeringen har bedömt att ingen försäkrad försätts i en sämre situation i socialförsäkringshänseende genom att skyddat boende blir en boendeinsats enligt socialtjänstlagen.

Genomförande

Uppdraget har genomförts i samarbete mellan Socialstyrelsen och Försäkringskassan. Även om uppdraget varit gemensamt, så har Socialstyrelsen och Försäkringskassan haft olika arbetsuppgifter och ansvar kopplade till uppdraget. Återrapporteringen av uppdraget sker separat för respektive myndighet.

Försäkringskassan har utrett hur olika socialförsäkringsförmåner kan påverkas utifrån olika tänkbara situationer rörande beslut om vistelse i skyddat boende. Socialstyrelsen har ansvarat för att den framtagna informationen sprids och görs tillgänglig för yrkesverksamma inom socialtjänsten medan Försäkringskassan ansvarat för att motsvarande information görs tillgänglig för enskilda personer och allmänheten.

Resultat

Socialstyrelsen och Försäkringskassan har i samarbete genomfört uppdraget att ta fram informationstexter samt ta ställning till på vilket sätt som information ska spridas.

Socialstyrelsen har i samarbete med Försäkringskassan tagit fram en informationstext till yrkesverksamma inom socialtjänsten om olika socialförsäkringsförmåner och hur påverkan till rätten till dessa ser ut vid vistelse i skyddat boende. (Se bilaga 1) Informationstexten har faktagranskats av både Försäkringskassan och Socialstyrelsen. Informationstexter har tagits fram gällande följande socialförsäkringsförmåner:

- Barnbidrag och flerbarnstillägg
- Bostadsbidrag
- Underhållsstöd
- Föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning
- Omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning
- Sjukförsäkringen
- Barnpension och efterlevandestöd¹

Spridning av informationen som är framtagen innebär att Försäkringskassan tillhandahåller information till enskilda på sin webbsida och att Socialstyrelsen tillhandahåller information till yrkesverksamma inom socialtjänst på Kunskapsguiden.se. Informationen på Kunskapsguiden är relativt kortfattad och för mer fördjupning finns länkar till Försäkringskassans webbsidor om olika socialförsäkringsförmåner.

Ett viktigt budskap i den information som Socialstyrelsen tagit fram till yrkesverksamma inom socialtjänsten är att den enskilde som uppbär eller har ansökt om socialförsäkringsförmåner alltid ska anmäla förändringar till Försäkringskassan, såsom förändringar i boendesituationen samt förändringar avseende vården om eventuella barn.

Eftersom vistelse i skyddat boende inte leder till ändrad bosättning och då boendeinsatsen skyddat boende är en tillfällig insats, påverkas inte rätten till socialförsäkringsförmånerna i de flesta fall. Det kan dock finnas andra omständigheter i den enskilda situationen som gör att rätten till olika socialförsäkringsförmåner kan påverkas. Exempelvis har en person som uppbär sjukpenning en skyldighet att aktivt medverka till arbetslivsinriktad rehabilitering. I det fall vistelse i skyddat boende försvårar möjligheterna för den enskilde till att delta enligt planen kan ersättningen påverkas. I Socialstyrelsens information lyfts därför vikten av att den som vistas i

¹ Texten om barnpension och efterlevandestöd har faktagranskats av Pensionsmyndigheten.

skyddat boende och uppbär sjukpenning kontaktar Försäkringskassan för en dialog om den förändrade situationen. Ett annat exempel när socialtjänsten kan informera den enskilde om vikten av att kontakta Försäkringskassan handlar om möjligheten att anmäla förändring av utbetalningen av barnbidrag. Den vårdnadshavare som beviljats skyddat boende, och som har medföljande barn, kan i det fall hen endast får halva barnbidraget utbetalt till sig göra en anmälan till Försäkringskassan om att ändra utbetalningen av barnbidraget i sin helhet.

Socialstyrelsen kommer att uppmärksamma kommunerna om den nytillkomna informationen om socialförsäkringar vid skyddat boende via Kunskapsguidens nyhetsbrev. Socialstyrelsen kommer även att i samband med andra framtida kommunikationsinsatser kopplade till skyddat boende uppmärksamma kommunerna på den nya information om socialförsäkringar som finns på [Kunskapsguiden.se](https://kunskapsguiden.se).

Socialstyrelsen har för avsikt att under våren 2025 stämma av den publicerade informationen på [Kunskapsguiden.se](https://kunskapsguiden.se) med SKR:s nätverk för socialchefer. Syftet med en avstämning är att följa upp nyttan för kommunerna av den framtagna informationen samt fånga upp om det finns behov av ytterligare information alternativt förtydliganden av någon del av informationen.

Bilaga 1. Informationstext till Kunskapsguiden.se

Socialförsäkringsförmåner vid vistelse i skyddat boende

Vistelse i skyddat boende kan påverka rätten till vissa socialförsäkringsförmåner. Socialtjänsten bör upplysa om att den som har beviljats skyddat boende behöver kontakta Försäkringskassan.

Faktaruta: Denna sida riktar sig främst till personal inom socialtjänsten som arbetar med våld i nära relationer och skyddat boende. Den tar upp olika bidrag och ersättningar. Observera att det kan finnas fler ersättningar som påverkas än de som räknas upp.

Vad är skyddat boende?

Skyddat boende är en tillfällig insats som socialtjänsten kan bevilja den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp. Skyddat boende underlättar övergången till ett självständigt, tryggt liv med stadigvarande boende.

Barn som följer med en vårdnadshavare till ett skyddat boende bedöms och beviljas insatsen individuellt, och socialnämnden ska se till att barnet får det stöd och hjälp som barnet behöver.

Informera den som beviljats skyddat boende om skyldigheten att anmäla ändrade förhållanden till Försäkringskassan

Vistelse i skyddat boende kan påverka rätten till vissa socialförsäkringsförmåner.

Den som har ansökt om eller får socialförsäkringsförmåner från Försäkringskassan är skyldig att anmäla ändrade förhållanden, till exempel förändrad boendesituation eller förändringar i vård av barn.

Faktaruta: Informera den som beviljas skyddat boende

- Berätta om att rätten till olika ersättningar kan påverkas i och med beviljandet av skyddat boende.

- Informera också om att personen har ett ansvar att anmäla förändringar för att inte riskera att behöva betala tillbaka pengar.
- Den som har beviljats skyddat boende och som får bostadsbidrag eller bostadstillägg behöver kontakta Försäkringskassan för att ta reda på om bidraget påverkas med anledning av vistelsen i det skyddade boendet, utifrån den individuella situation som personen befinner sig i.
- Om barnet bor varaktigt med sin vårdnadshavare i skyddat boende kan utbetalningen av barnbidraget ställas om i sin helhet till den vårdnadshavare som vistas i skyddat boende tillsammans med ett eller flera medföljande barn. Personen behöver då göra en anmälan till Försäkringskassan.
- Den som har beviljats skyddat boende och som har medföljande barn kan ha rätt till underhållsstöd.
- Det kan också vara relevant att uppmärksamma personer på ersättningar som hen kan ha rätt till.
- Våldsutsatta som beviljas skyddat boende kan vara oroliga för att uppgifter som deras vistelseort kan avslöjas när intyg skickas till Försäkringskassan. Information kan därför behöva ges om socialtjänstens och Försäkringskassans sekretess och vad som gäller när en person har skyddade personuppgifter.

Barnbidrag och flerbarnstillägg

Förändrad utbetalning av barnbidrag

Barnbidraget betalas ut till barnets vårdnadshavare. Om barnet är fött den 1 mars 2014 eller senare betalas barnbidrag och flerbarnstillägg ut med hälften var till båda vårdnadshavarna. Om barnet bor varaktigt tillsammans med endast en av vårdnadshavarna, har hen rätt att få hela barnbidraget utbetalat till sig. I socialförsäkringsbalken finns inget krav på att barnet ska vara folkbokfört hos en vårdnadshavare för att de ska räknas som varaktigt sammanboende. Vid bedömningen av hos vilken vårdnadshavare barnet anses bo varaktigt hos tas hänsyn till det faktiska boendet.

Den vårdnadshavare som beviljats skyddat boende och har medföljande barn, kan göra en anmälan till Försäkringskassan om att ändra utbetalningen av barnbidraget. För att styrka att vårdnadshavaren och barnet inte längre

bor på folkbokföringsadressen kan vårdnadshavaren bifoga ett intyg från socialtjänsten eller det skyddade boendet till anmälan. Försäkringskassan är skyldig att meddela den andra vårdnadshavaren om att de har fått in en anmälan om ändring av utbetalning av barnbidrag.

Flerbarnstillägg

En vårdnadshavare som beviljas skyddat boende och har medföljande barn kan sedan tidigare ha flerbarnstillägg genom att gemensamma och icke-gemensamma barn har räknats ihop för flerbarnstillägg. Om något av barnen inte är medföljande till det skyddade boendet behöver vårdnadshavaren anmäla detta till Försäkringskassan.

[Läs mer om barnbidrag och flerbarnstillägg hos Försäkringskassan](#)

Bostadsbidrag

Vistelse i skyddat boende kan påverka bostadsbidraget på olika sätt utifrån det individuella fallet. Därför är det viktigt att den som beviljas skyddat boende kontaktar Försäkringskassan och berättar om sin situation, så att myndigheten kan bedöma om rätten till bostadsbidraget påverkas.

[Läs mer om bostadsbidrag hos Försäkringskassan](#)

Underhållsstöd

För att ha rätt till underhållsstöd behöver barn och boföralder vara folkbokförda på samma adress. Då folkbokföringen inte ändras vid vistelse på skyddat boende påverkas inte heller rätten till ett pågående underhållsstöd.

En vårdnadshavare som beviljas skyddat boende och har medföljande barn, och som inte redan har underhållsstöd, kan ha rätt till underhållsstöd. Detta gäller även om vårdnadshavaren är gift med eller folkbokförd på samma adress som förövaren. För att styrka att föräldrarna inte längre bor ihop och inte avser att leva ihop kan vårdnadshavaren bifoga ett intyg från socialtjänsten eller det skyddade boendet till ansökan. Försäkringskassan är skyldig att kontakta den andra vårdnadshavaren i samband med att en ansökan om underhållsstöd utreds.

[Läs mer om underhållsstöd hos Försäkringskassan](#)

Föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning

Rätten till föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning är inte kopplade till villkor om boendesituation. Rätten till ersättningarna påverkas därmed inte direkt av vistelse i skyddat boende. Rätten till ersättning beror istället på om föräldern uppfyller villkoren för ersättningen. Om en förälder inte längre uppfyller villkoren, till exempel om föräldern inte längre vårdar barnet, behöver dessa ändrade förhållande anmälas till Försäkringskassan.

[Läs mer om föräldrapenning hos Försäkringskassan](#)

Omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning

Tillfälliga förändringar påverkar inte rätten till omvårdnadsbidrag eller merkostnadsersättning. Med tillfällig förändring menas en förändring som planeras bestå i högst sex månader. Det innebär att om vistelsen planeras bli kortare än sex månader påverkas inte rätten till omvårdnadsbidrag eller merkostnadsersättning.

Om en person beviljas skyddat boende i mer än sex månader kan rätten till omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning påverkas. Till exempel kan förändrade stödinsatser eller merkostnader medföra att Försäkringskassan behöver ompröva rätten till ersättning.

[Läs mer om ersättningar vid funktionsnedsättningar hos Försäkringskassan](#)

Sjukförsäkringen

Rätten till sjukpenning, sjukersättning och aktivitetsersättning samt andra sjukförsäkringar påverkas i regel inte av att en person beviljats skyddat boende. Men den som får exempelvis sjukpenning eller aktivitetsersättning är skyldig att aktivt medverka i arbetslivsinriktad rehabilitering. Det innebär att om rehabiliteringen påverkas av vistelsen i det skyddade boendet kan rätten till ersättningarna påverkas. Det är därför viktigt att den enskilde kontaktar Försäkringskassan för att föra en dialog kring den fortsatta rehabiliteringen.

Bostadstillägg

Den som har beslut om bostadstillägg och flyttar från bostaden som bostadstillägg lämnas för, har inte längre rätt till bostadstillägg för bostaden hen flyttat från. Detta gäller även om personen flyttar till skyddat boende och oavsett om folkbokföringsadressen ändras eller inte.

Boendetillägg

Boendetillägg är ett tillägg till sjukpenning, sjukpenning i särskilda fall, rehabiliteringspenning och rehabiliteringspenning i särskilda fall. Eftersom boendetillägg inte tar någon hänsyn till bostadskostnad, påverkas inte rätten till boendetillägg vid vistelse i skyddat boende.

Storleken på tillägget kan påverkas vid ändrat civilstånd, eller om umgänget med barn ändras i samband med insatsen skyddat boende.

[Läs mer om sjukförsäkringen hos Försäkringskassan](#)

Barnpension och efterlevandestöd

Barn som har en förälder som avlidit kan få barnpension. Barnpensionen ersätter en del av den försörjning som den avlidna föräldern bidrog med. Efterlevandestöd till barn är ett grundskydd för barn som får låg eller ingen barnpension. Barnpension och efterlevandestöd till barn under 18 år betalas ut till vårdnadshavaren. Barnpension och efterlevandestöd påverkas inte om barnet följer med sin vårdnadshavare till skyddat boende.

Om barnet är över 18 år kan rätt till förlängd barnpension och förlängt efterlevandestöd finnas som längst till och med juni månad det år det efterlevande barnet fyller 20 år under förutsättning att studier som ger rätt till studiehjälp från Centrala Studiestödsnämnden eller förlängt barnbidrag från Försäkringskassan bedrivs.

[Läs mer om barnpension och efterlevandestöd hos Pensionsmyndigheten](#)

[Läs mer om att anmäla ändrande förhållanden hos Försäkringskassan](#)

Texten har tagits fram i ett samarbete mellan Socialstyrelsen och Försäkringskassan.

Källor:

Material från Försäkringskassan

Lagstiftning:

Socialtjänstlagen (2001:453)

Socialförsäkringsbalken (2010:110)